

„GOMILA REČI” RADOMIRA KONSTANTINoviĆA

Čuje se: „To je ogromna gomila reči”, „Sve je to moglo kraće”. Može biti da se sve to može reći kraće, ali tek sada, pošto je pronađeno ono za čim se tragalo i pošto je to rečeno. Kada se sve unapred zna, onda se zacelo sve može reći jednostavnije, ali treba doći do toga znanja. S druge strane, upravo to što se sve ono što je Konstantinović rekao opširno a što se sada možda može reći kraće, dokaz je da je njegovo istraživanje bilo itačno i bitno i da je njegov sistem mišljenja (stvoren u radu) bio precizan. Ova preciznost mišljenja jeste ono što treba otkriti iza „gomile reči”, da bi ta „gomila reči” — u arhitektonskom smislu — postala vizuelno saglediva i time prestala biti „gomila” i ostala arhitektura.

Stil Radomira Konstantinovića je stil ispitivača-istraživača. Upornog i neumornog tragača za duboko skrivenim, suštanim zrnima, za životvornim žižama koje su u umetniku sve zapalile, koje su ovaplotile njegovo delo. Evo jednog naizgled grotesknog obrta: ogromne količine tekstova, reči, misli, senzibiliteta, intuicije, invencije i ostalog, da bi se na kraju otkrilo samo nekoliko zrnaca istine, nekoliko tihih žarišta remek-dela. Radomir Konstantinović je — kopač. Ili, još približnije, ispirać ogromne naslage rečnog mulja i šljunka, da bi dospelo do svetlih zlatnih zrnaca. Ovo nije nikakva neoromantičarska slika kopača i ispiraća zlata na reci Peku ili Mlavi, već jedna metafora koja — do savršenstva — otkriva suštinu predmeta. R. Konstantinović ne piše tako zato što misli da je to najsrećniji način da se iskaže umetnička i filozofska istina jednog dela, već što je to jedan istinski način — način nekorigovanog prodora — da se srećno dospe do nekih tokova koji vode u samu srž stvari. Ono što izgleda mana, preobražava se u vrlinu. Način na koji R. Konstantinović piše — zato što nam otkriva nešto dragoceno — jeste njegova prva vrlina. On ne krije ništa, u tome je stvar. On se ne ustručava od dugih i zaobilaznih puteva koji ga polako približavaju naslućenoj suštini. On zna da su ti putevi neophodni, zato jer će oni biti dokazi za potonje tvrdnje, i to dokazi u prvom redu, njemu samom, pa tek onda drugima. Šta bi nam vredele same gole tvrdnje, bez šume koja ih opkoljava, bez puteva koji su prokrceni do njih. I onima koji kažu da je sve moglo biti kraće, da su mogli biti izrečeni samo zaključci, takođe su potrebne te šume kroz koje je Konstantinović prošao, da bi bile dokaz krajnjih sudova koji se nude: njima je to potrebnije nego Konstantinoviću, jer te krajnje misli nisu njihove. Jedino, u stvari, Radomiru Konstantinoviću nije potrebna ta „šuma”, ta „gomila”, jer je to „šuma” koju je spoznao.

Kod Radomira Konstantinovića imamo i metod i kvalifikaciju. Nama se pruža na uvid čitav proces i analitika stizanja do kvalifikativa. Ali upravo stoga što imamo čitav mehanizam mišljenja i osećanja, dat neposredno onako kako se razvija, nama su u isto vreme i manje važni sami kvalifikativi i otud ono izvesno odsustvo grča za same kvalifikative (koji se nameću sami od sebe) i povraćen interes za „telo” dela, za njegov krvotok, bilo i njegovu tamu.

DELO BEZ ZAVRŠETKA

U čemu je problem kod dela kao što su Kafkin „Zamak”, Bahove „Pasakalje”, Beketov „Godot” ili Konstantinovićeve „Ahasfer”, dela koja „nemaju kraj”, koja su bez kraja, zato što ne mogu imati kraj, odnosno ne mogu biti dovršena?

Ovde nije problem u tome da autor ne vidi kraj, u smislu da može da piše beskonačno, da nastavlja stvar bez prekida, nadovezujući deo na deo i uvek mu dodajući novi, ili da naprosto autor nema kraj, tj. da ga prosto nema smišljenog u glavi ili da ne može da ga smisli i da zbog toga ne može delo da završi; problem je sa svim drugima: autor ne može da dovrši delo jednostavno zato što ono samo po sebi ne može biti dovršeno, jer je beskonačno, jer nema konca, i zbog toga, u času kada je to jasno, mora biti prekinuto i ostavljeno „nedovršeno”. Ali mogućnost da se ono može produžiti u beskonačnost, dotiče, ukoliko se ne indentifikuje, samu suštinu stvari, onu neodgonetljivu i nedokučivu smislenost svega oko nas, i nas samih, ceo svet u kome se krećemo ili mirujemo, i koji se kreće ili miruje u nama, dotiče ili biva isto sa onom beskonačnošću u koju smo svi uključeni, koja traje bez početka i bez završetka (kraja). Navedena dela dotiču, najbliže, ili čak izražavaju formom pisane reči ili znakovna, ono večno i ono božanstveno što nas fasciniira u prirodi, čiji smo majusni deo. Ova dela slična su materijalizovanom duhu beskraja, kosmosa, koji se daje da ga poblize i na nama donekle razumljiv način naslutimo.

Međutim, autori ovih „nedovršenih dela”, ovih dela „bez kraja”, koja se nikako, po svojoj prirodi, ne mogu ni dovršiti, upravo čine sve što je u njihovoj moći da ih dovrše, kako bi bila konačna, ili bar okončana, upinju se žestoko da pronađu famozni „kraj” ili „svršetak”, ali on im neprestano izmiče, neprestano nailaze na nepremostivost istog problema, kog ignova ne mogu da reše, i to traje, sa istom tvrdoglavošću i sa jedne i sa druge strane. I što se više upinju, „kraj” je sve neuhvatljiviji i nestvarniji — prosto nemogućan. To ih dovodi do očajanja, ne sluteći da upravo ova „nemogućnost” daje delu izuzetnu vrednost, da ga čini najpotpunijim izrazom večnog.

